

Editörden:
Göç ve Kent Özel Sayısı Selma Akay Ertürk¹
Erhan Kurtarı²**Kent ve Göç**

Günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlası kentlerde yaşamaktadır. Kentler; çok sayıda farklı fonksiyonu barındıran, çok çeşitli ekonomik faaliyetlerin sürdürüldüğü, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu, bilginin ve sanatın üretildiği, aynı zamanda da tüketildiği yerleşmelerdir. Birleşmiş Milletler (BM) Dünya Kentleşme Beklentileri 2018 Raporuna göre, 1950 yılında dünya nüfusunun %30'u kentlerde yaşamaktaydı. 2018 yılına gelindiğinde ise dünya nüfusunun %55'ini oluşturan 4,2 milyar insan, kentlerde yaşamını sürdürmekteydi. Her yıl, dünya genelinde yaklaşık 70 milyon insan, çok sayıda itici faktöre sahip olan kırsal alanlardan, çok sayıda çekici faktöre sahip olan kentlere göç etmektedir. Kırdan kente göçün yanı sıra küçük ve orta ölçekli kentlerden büyük kentlere yönelen göçler de söz konusudur. Bunun sonucunda da dünya genelinde, gittikçe artan oranda bir kentleşme süreci yaşanmaktadır. BM tarafından yapılan tahminlere göre 2050 yılında, dünyadaki kentsel nüfusun 6,5 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Buna göre, dünyadaki kentsel nüfusun da toplam nüfusun %70'ine ulaşması beklenmektedir (Birleşmiş Milletler, 2018). Tüm dünyada artışı beklenen kentleşme oranının, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha da fazla olacağı öngörülmektedir. Özellikle üç ülkenin; Doğu Asya'da Çin, Güney Asya'da Hindistan ve Afrika'da Nijerya'nın birlikte, 2018 yılından 2050 yılına kadarki küresel nüfus artışının %35'ini sağlayacağı tahmin edilmektedir (BM Dünya Kentleri Raporu, 2020).

1990 yılında dünya genelinde, 10 milyon veya daha fazla nüfusa sahip 10 tane mega kent var iken, 2014 yılında mega kentlerin sayısı 28'e yükseldi ve bu rakam 2020 yılında 35'e ulaştı. Bu mega kentlere; Tokyo, Cakarta, Delhi, Mumbai, Manila, Şanghay, Sao Paolo, Seul, Meksiko ve İstanbul'u örnek olarak verebiliriz. Yukarıda da temas edildiği gibi, yakın gelecekte, mega kentlerin %90'ının, kentleşmenin çok yoğun olarak yaşandığı, başta Asya kıtasında yer alan ülkelerde olmak üzere, dünya genelindeki gelişmekte olan ülkelerde yer alacağı düşünülmektedir. Ayrıca nüfus artışının bir yansıması olarak, önümüzdeki yıllarda gelişmekte olan ülkelerde kentlerin kapladıkları yapılaşmış alanlarının da genişleyeceği öngörülmektedir. Ancak gelişmekte olan ülkelerdeki kentlerde yaşanan hızlı nüfus artışı sonucunda, daha önce yapılan planlar hayata geçirilememekte, plana rağmen plansız ve sağlıksız bir şekilde büyüyen kentlerde yaşam standartları düşmektedir. Bunun da bir yansıması olarak yaklaşık 828 milyon

¹ Doç. Dr. Selma Akay Ertürk, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul, Türkiye.

E-mail: akays@istanbul.edu.tr.

² Dr. Öğr. Üyesi Erhan Kurtarı, Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, Türkiye.

E-mail: kurtarir@yildiz.edu.tr.

insan, gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerdeki büyük kentlerin, gecekondu mahallelerinde yaşamaktadır.

Dünya genelinde ekonominin ve inovasyonun merkezi olmaları, sağlık, eğitim ve kültür imkanlarının daha iyi olması sebebiyle kentler, hem iç göçün hem de dış göçün, yani kısacası insan hareketliliğinin de çekim merkezleridir. Göç olgusu, ister bir ülke içindeki yerleşmeler arasında iç göç, isterse de iki farklı ülke arasında dış göç şeklinde gerçekleşsin, mutlaka kentlerde çok çeşitli ve karmaşık sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal değişimlerin ve dönüşümlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çok farklı disiplinlerden uzmanlar, kentlerde ortaya çıkan değişim ve dönüşüm süreçlerini anlamaya ve bu süreçlerin etkilerinin sürdürülebilir bir şekilde yönetilebilmesi için yöntemler geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu çaba, merkezi yönetimler, yerel yönetimler, uluslararası, ulusal ve yerel sivil toplum kuruluşları, araştırmacılar ve sivil toplum gönüllüleri tarafından paylaşılmaktadır. Bu çok aktörlü yapı tarafından kentlerde meydana gelen değişimler ve dönüşüm sürecinin dinamikleri keşfedilmeye çalışılırken, göç sırasında ve göç sonrasında ortaya çıkan sorunların çözümüne dair de yeni yöntemler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Fakat tüm bu çabalara rağmen, kentlerin çok çeşitli ve karmaşık sorunları devam etmektedir.

Günümüzün küresel dünyasında çok sayıda göçmen, gelirini arttırmak için kendi ülkesinden ayrılarak, çalışmak üzere ve bazen de eğitimini sürdürmek için başka bir ülkeye, büyük çoğunlukla da gittiği ülkenin kentlerine göç etmektedir. Çalışmak ve gelirini arttırmak için başka bir ülkeye giden bu ekonomik göçmenler, kentlerde çok çeşitli sektörlerde bazen kayıtlı bazen de kayıtsız olarak çalışarak, elde ettikleri gelirin önemli bir kısmını da biriktirip, ülkesine göndererek, ulus-aşırı ağların ortaya çıkmasını sağlamaktadırlar (Ratha ve Sirkeci, 2012). Çalışmak için başka bir ülkeye göç eden bu ekonomik göçmenlerin çocukları, yani ikinci kuşak veya üçüncü kuşak göçmenlerden bazıları; bilim insanları, sanatçılar, girişimciler, politikacılar ve sporcular olarak yetişmektedirler. Göçmenler çalışarak, üreterek ve yaratıcılıklarını ortaya koyarak, bilimin, teknolojinin, ekonominin ve sanatın gelişmesine ve hatta yaşadığımız son Kovid-19 Pandemisi sürecinde olduğu gibi, Kovid-19 aşısının bulunmasını sağlayarak, (Prof. Dr. Uğur Şahin ve Prof. Dr. Özlem Türeci'nin bilimsel başarısı gibi), yaşadıkları ülkeye ve hatta tüm dünyaya çok önemli katkılarda bulunmaktadırlar. Başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerde de göçmenler, hem sağlık sektörüne hem de tarım sektörüne işgücü sağlamaları dolayısıyla Kovid-19 Pandemisi sürecinde de kilit rol oynayan çalışanlar olarak değerlendirilmişlerdir.

Geçmişte olduğu gibi, günümüzde de kentler, insan hareketliliğinin çekim merkezleri olurken, aynı zamanda küresel ilişkilerin ve ağların da merkezinde yer almaktadırlar. Halen içinde bulunduğumuz Kovid-19 Pandemisi sürecinin gösterdiği gibi, küreselleşmiş kentler, göç alan hedef kentler olarak uluslararası ulaşımın da odak noktaları haline gelmişlerdir. Bu küresel kentler, dünyanın her yeriyle etkileşim içinde olduklarından dolayı Kovid-19 Pandemisinde de çok hızlı etkilenen ilk yerleşmeler olmuşlardır (Sirkeci ve Yüceşahin, 2020).

Kentler, ekonomik göçmenlerin yanı sıra zorunlu olarak göç eden insanların yani mültecilerin, sığınmacıların ve ülkesi içinde zorunlu olarak yer değiştirmiş insanların da çok büyük bir kısmını kendilerine çekmektedirler. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) göre, 2019 yılının sonuna doğru dünya genelinde çatışmalar, savaşlar ve doğal afetler gibi sebeplerden dolayı, doğduğu ülkeden başka bir ülkeye veya kendi ülkesi içinde zorunlu olarak yer değiştirmek durumunda kalan insanların sayısı 79,5 milyon kişiye ulaşarak, şimdiye kadarki en yüksek rakama ulaşmıştır. Bu kişilerin 26 milyonunu mülteciler, 4,2

milyonunu da sığınmacılar ve 45,7 milyonunu ülkesi içerisinde yer değiştirmek zorunda kalan insanlar oluşturmaktadır. Dünya genelindeki mülteciler ile sığınmacıların %85'i ise gelişmekte olan ülkelerde ve geri kalmış ülkelerde, çoğunlukla da bu ülkelerin kentlerinde, kent mültecileri olarak yaşamaktadırlar. Yine BMMYK'nın verilerine göre Türkiye, dünya genelinde en fazla sayıda mülteciyi barındıran ülke konumundadır (BMMYK, 2019). Türkiye, geçici koruma statüsü kapsamındaki 3,6 milyonun üzerindeki Suriyeliye ve 400.000'nden fazla olduğu tahmin edilen Afganistanlı, İranlı, Iraklı ve Afrikalı düzensiz göçmene de ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'deki Suriyelilerin ve düzensiz göçmenlerin çok büyük bir bölümü de, başta İstanbul olmak üzere ve Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Kilis gibi sınır illeri ile diğer gelişmiş illerde (Bursa, İzmir, Ankara, Adana ve Mersin vd.) kent mültecileri olarak yaşamaktadırlar (Kurtarıcı vd. 2017; Erdoğan, 2017; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021).

Yaşadığımız çağda; teknolojinin, ekonominin ve ulaşım imkanlarının da gelişmesiyle insan hareketliliği gittikçe artmış, göçlerin meydana gelme biçimi ve araçları değişmiş, göç süreci daha da karmaşık hale gelmiştir (De Haas ve diğerleri, 2019). Gittikçe kentleşen ve yerleşen bir olgu olarak, tüm dünyada yaşanan bu büyük insan hareketliliği, yerel yönetimlerin üzerine de önemli ve zor görevler yüklemiştir. Yeni gelen yabancı göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve ülkesi içinde yerinden edilmiş insanların, kentleşme ve yerleşme problemlerinin çözülmesi, yaşanan göç süreçlerinin yönetilmesi, yerel toplum ile yeni gelenlerin karşılıklı sosyal uyumunun ve toplumsal kabulün teşvik edilmesi zorlu süreçler olarak karşımızda durmaktadır. Suriyeliler'in Türkiye'ye girişinden bu yana, yaklaşık on yıl geçmiş olmasına rağmen halen temel insani yardım ilişkisinin ötesine geçemeyen ve sosyal entegrasyonda gerekli ileri adımların bir türlü atılmadığı uyum süreçleri, tüm zorluklarıyla halen bekletilmektedir. Özellikle zorunlu göçmenlerin kimlikleri ve bellekleri açısından yıkıcı biçimde yaşadıkları büyük yer değiştirme sonrasında, yeni bir coğrafyada "ev" kurmaları, aidiyet kurmaları, kurumlarını oluşturmaları ile kısacası kamusal alanda sosyal ve siyasal açıdan aktif birer kentli olarak görünür hale gelmeleri ise ilk adımdan daha uzun süren ve daha zorlu olan bir süreç olarak karşılarında durmaktadır (Sandercock, 1998). Son dönemde yaşanan pandemi ve kapatılma süreçleri de bu grupların yeni yerleştikleri yerlerde kat ettikleri kentsel yaşama uyum aşamalarında tekrar başa dönülmesine sebep olmuş ve hem ekonomik olarak hem de sosyal açıdan zorunlu bağımlılıkları yeniden arttırmıştır. Yeni yerleşilen kentlerde, sessiz ve görünmez olmaya itilen kentsel mültecilerin gittikçe kötüleşen bu durumu değiştirip, eski haline getirmeleri ve sonrasında da birer siyasi aktör haline gelmeleri, sosyal hakları konusunda söz sahibi olmaları, yerel yönetime ve yerel kalkınmaya aktif birer kentli olarak doğrudan katılımlarını sağlamaları ise kısa vadede mümkün olamasa da uzun erimde başarılması beklenen önemli aşamalardır.

Kent, Göç ve Planlama

Geleneksel olarak, kitlesel insan hareketliliğiyle yani göçle ilgili planlar ve politikalar, ulusal ve uluslararası ölçeklerde hazırlanmaktadır. Bununla birlikte, özellikle kentler için göç olgusu ve göç süreçlerinin yönetimi söz konusu olduğunda, yerel politikalar çok daha hayati hale gelmektedir. Dar anlamda ulusal göç politikaları - yani ülkeye kimin girebileceği veya ülkeyi terk edebileceği politikaları - genellikle ülke ölçeğinde tasarlanırken, yerel göç yönetiminde ve göçün yerel etkilerinin yönetilmesinde atılması gereken adımlar genellikle göz ardı edilmektedir. Halbuki yerelde uygulanan plan ve politikalar göç süreçlerinin etkilerinin yönetilebilmesi için hayati önem taşımaktadır. Fakat göç yönetiminin etkin yerel politikası ve başarılı yerel uygulamaları, ülkeye göre değişmekle birlikte, genellikle tüm dünyada en zayıf

kalınan alanların başında gelmektedir. Zorunlu göç, düzensiz göç ve zorla yer değiştirme, yeni göç edilen kentlerde göçmenleri, ön yargılara karşı savunmasız bırakmakta ve nefret söylemlerinin doğmasına, göçmen karşıtlığına ve yabancı düşmanlığına neden olmaktadır. Ayrıca kadınlar, çocuklar, gençler ve diğer dezavantajlı gruplar özellikle “hareket halinde iken” yani göç esnasında ayrımcılık ve dışlanma gibi kötü muamelelere karşı daha açık ve savunmasız hale gelmektedirler. Tüm bu sorun alanlarının yönetilebilmesi ve karşılıklı uyum süreçlerinin inşa edilebilmesi için kentler, yeni gelenlere tehditler sunduğu kadar fırsatlar da sunmaktadırlar. Fakat bu yeni komşuların yeni evlerine yerleşmesi sürecine mahalle ölçeğinde tanık olmak ve yerelde iletişim ortamını kurmak gerekmektedir. Bunun için de yerel politikalara ve kapsayıcı kentsel planlara ihtiyaç vardır.

Sürdürülebilir kentleşmenin ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için de yerleşmenin ve yerelden yönetişimin sağlanması gerekmektedir. BM-Habitat’ın Yeni Kentsel Gündemi (UN-Habitat’s New Urban Agenda) de göçmenlerin, mültecilerin, sığınmacıların ve ülkesi içinde zorla yerinden edilmişlerin yani kısaca “hareket halindeki tüm insanların” korunmasında, kentsel alanın önemine vurgu yapmaktadır. BM-Habitat’ın Yeni Kentsel Gündemine göre, ülke ve bölge düzeyindeki kalkınma planlarında başta olmak üzere kentsel mekanın planlamasında, göç ve yerinden edilmeye ilgili konuların planlamaya dahil edilmesi gerekmektedir. Yeni Kentsel Gündeme göre, dünyanın pek çok ülkesinde, belediyeler, ulusal göç politikalarından kopuktur. Oysa ki belediyelerin, göçmenlerin yasal statülerine bakmaksızın hizmet sunma yetkisi olmalıdır (Birleşmiş Milletler, 2017). Türkiye’de şu an yerel yönetimlerin bazıları 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun Hemşehri Hukuku başlıklı 13. Maddesine istinaden Suriyelilere ve diğer göçmenlere hizmet ve yardım ulaştırabiliyor. Bu maddeye göre, bir kişi için sadece bir yerde yaşıyor olması, hemşehriliğin edinilmesi için yeterli olmakla beraber, belediye hizmetlerinden yararlanma koşulunu da yerine getirmiş olmaktadır. Ancak ülkemizde yerel yönetimlerin göçmenler ve mülteciler için ayrı bir bütçesi yoktur (Kılınç, 2019). Yeni gelen göçmen nüfusun büyüklüğü karşısında bütçenin olmaması da çoğu yerel yöneticiyi bu alandaki yatırım yapılması gereken konulardan uzak tutmakta ve bu alanı devletin görev alanı olarak tanımlamaya itmektir (Kurtarıcı vd, 2017).

Zorunlu göç mağduru göçmen ve mülteci topluluklar, göç edilen yerlerde (çoğunlukla kentlerde) işler yolunda gittiğinde çok önemli gelişmeler ve katkılar sağlayabildikleri gibi, bir taraftan da çok önemli sorunların (işsizlik, yoksulluk, barınmayla ilgili sorunlar, haklara sahip olmama, kamusal hizmetlere erişememe, dille ilgili zorluklar, dışlanma vb.) içine de düşebilmektedirler. Kent yoksulları gibi, göçmenler ve mülteciler de çoğunlukla, kentlerin en savunmasız, kırılgan ve dezavantajlı nüfus gruplarını oluşturmaktadırlar. Doğal olarak bu hassas grupların gerçek ihtiyaçlarının keşfedilmesi ve onurlu göçmenlik ilkesi gereği geleceklerini inşa edebilmeleri için uygun koşulların sunulabilmesi amacıyla hak temelli bir belediyeciliğe ve yerel planlara ihtiyaç duyulmaktadır. Mekânsal eşitsizliğin ve yoksulluğun azaltılması, yerel yönetimleri güçlendirerek, bu hassas kesimlerin; başta barınma koşullarında olmak üzere, kamu hizmetlerine erişiminde ve kentsel haklara erişimlerinde iyileştirmeler sağlanmasıyla mümkün olacaktır.

Geçim zorluğu çeken kent sakinlerinin, göçmenlerin ve mültecilerin yoksulluklarının azaltılması, günümüzde çok sayıda göçmenin ve mültecinin yaşadığı kentlerin çözülmesi gereken temel kentsel sorunların başında gelmektedir. Kovid-19 Pandemisi, geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, gelişmiş ülkelerde de toplum sağlığı açısından, yerel toplumun, göçmenlerin ve mültecilerin (Akay Ertürk, 2020) ekonomik refah koşullarının

iyileştirilmesi ve yoksulluk sorununun çözümünün ne kadar öncelikli olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Yukarıda da değinildiği üzere, dünya genelinde kentlerde yaşayan tüm insanlar için, eşit hakların paylaşılabilirdiği bir birlikte yaşam ortamının kurulabilmesi, yoksulluğun azaltılması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi ve refahın paylaşılması toplum sağlığı açısından da büyük bir öneme sahiptir. 2011’de başlayan Suriye krizi sebebiyle komşu ülkeler süreçte ilk etkilenen ülkeler olmuşlardır. Fakat bu krizin sonrasında ortaya çıkan zorunlu göç sürecinin en çok etkilediği ülke Türkiye, en çok etkilediği kentler de İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara ve Mersin gibi geleneksel göçmen kentleri ile Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay (Akay Ertürk, 2016; Güngördü ve Kurtarır, 2016) ve Kilis gibi sınır kentleri olmuşlardır. Bu kentlerde yürütülebilecek en önemli çalışma ivedilikle *kapsayıcı kentsel planlamanın* hem sosyal hem de mekânsal boyutlarıyla yere özgü kentsel veriye dayanan kararlarla birlikte hayata geçirilmesidir (Kurtarır ve diğerleri, 2018). Kapsayıcı kentsel planların üretilmesi ve kapsayıcı kentsel politikaların hayata geçirilmesiyle, kentsel haklara, kamusal hizmetlere, çeşitli fırsatlara ve kamusal alana erişimi kolaylaştıran düzenlemeler için ilk adım atılmış olacaktır. Bu sayede, yerel sakinlerin, göçmenlerin ve mültecilerin becerilerini, potansiyellerini ve yaratıcılıklarını en üst düzeye çıkarmaları için uygun bir altyapı da yaratılmış olacaktır. Bundan sonra da, gerçek ihtiyaç odaklı eylem planlarıyla sürecin yönetilebilmesi ve kurumsal kapasitenin artırılabilmesi için bir fırsat yakalanabilecektir (Kurtarır, 2019).

BM-Habitat 2020-2023 Stratejik Planında da belirtildiği gibi, kentlerde yaşayan tüm insanlar (yerel sakinler, göçmenler, mülteciler ve ülkesi içinde yerinden edilmişler) için onurlu bir şekilde ve insanca yaşama hakkının sağlanması gerekmektedir. Yine bu Plana göre, kadınlar, çocuklar, gençler, yaşlılar ve engelliler gibi dezavantajlı ve kırılgan tüm kesimler başta olmak üzere *“kritik anda kimseyi geride bırakmamak için”*, kentlerde ve tüm yerleşmelerde, dönüştürücü ve kapsayıcı bir değişimin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır (Birleşmiş Milletler, 2019).

İyi planlandığında ve iyi yönetildiğinde *kentlere yönelen göç*, kentler ve kentte yaşayan topluluklar üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. Ancak bunun gerçekleştirilmesi için yerel yönetimler tarafından kentlerde, ani veya uzun vadede gerçekleşen nüfus değişikliklerine yanıt veren ve tüm kent sakinleri için yeterli yaşam standartlarını sağlayan, ayrımcı olmayan politikalar ve sistemler geliştirilmelidir. Bu politikalar ve sistemler, hem göçmen hem de ev sahibi topluluklara fayda sağlayan ve iyi işleyen kentsel sistemler olmalıdır. Ayrıca bu şekilde, insani yardım ve kalkınma çabaları da birbiriyle uyumlu ve bağlantılı hale getirilmiş olmaktadır. Ülkemizde de yerel yönetimlerin bu sistemleri geliştirebilmesi için de kapasitelerinin güçlendirilmesi ve finansmanın sağlanması gerekmektedir. Yerel yönetimler tarafından sürdürülebilir projeler geliştirilerek, hem yerel kaynakların yaratılması hem de uluslararası yapısal fonların sağlanması önemlidir. Bu hedef için öncelikle kurumsal kapasitenin bu hedef doğrultusunda iyileştirilmesi, akabinde de uygun mevzuat desteği ile yerel kaynaklar ve uluslararası finansal kaynaklar konusunda iyileştirme çalışmalarının hem yerel hem de merkezi hükümet gündemine alınarak desteklenmesi gerekmektedir.

Yaşadığımız dönemde, depremden sele, yoğun göçten toplumsal hareketlere, siber saldırılara kadar tüm kentler, doğa veya insan kaynaklı bir dizi şok ve stresle karşı karşıyadır. Günümüzde kentler ve kent sakinleri (yerel toplum, göçmenler, mülteciler, ziyaretçiler vd.), diğer zorlukların (sosyal ve ekonomik zorlukların) yanı sıra; hızlı kentleşme, iklim değişikliğinin etkileri (kuraklık, seller, kasırgalar ve fırtınalar gibi ekstrem hava olaylarının artması) ve siyasi

istikrarsızlıklar nedeniyle ek ve katlanmış zorluklarla karşı karşıyadırlar. Bu sebeplerden dolayı, sürdürülebilir yerleşim yerleri olarak kalması için kentler, yerel yönetimlerin önderliğinde, merkezi yönetim, akademi, sivil toplum kuruluşları ve kentlerde yaşayanların da desteğiyle *dayanıklı* hale getirilmelidir. Kentler kadar kentte yaşayan toplumlar da dayanıklı hale gelmelidir. Bu amaç doğrultusunda, bireylerin ve toplulukların önündeki tehlikeler de belirlenip, gerekli önlemler katılımcı bir anlayışla ortak bir gelecek için planlanmak zorundadır. Bunun için bireyin sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik kimlikleri, eşit hak temelli olarak yerel sosyal politikalarla desteklenmeli ve kapsayıcı kentsel planlarla güvence altına alınmalıdır. Bu sebeple özellikle göçmenler, kentsel yaşamda siyasal bir özne olamadıkları için çoklu kimliklerini kamusal alana yansıtabilecekleri araçlara ihtiyaç duymaktadırlar. Bunun için örneğin kent konseyleri gibi katılım mekanizmalarında, kentin yerel sakinlerinden olduğu gibi, göçmenlerin ve mültecilerin de temsil edilmesi, kapsayıcı birlikte yaşam hedefinin gerçekleşebilmesi, sosyal eşitliğin ve katılımın sağlanabilmesi için önemlidir.

Ancak göç olgusu, ülke politikası açısından öncelikle ve ısrarla önemli bir *güvenlik sorunu* olarak ele alındığı sürece, göç olgusunun yerelleşmesi meselesi belki de bu alandaki en uzak hedef ve en büyük zorluk olarak kalacaktır. Yaşanılan bu zorlukların giderilmesi, günümüzde ve gelecekte kentlerin daha yaşanılabilir, güvenli, akıllı, dayanıklı ve sürdürülebilir yerler olması için, gerçek veriye dayanan plan ve politika kararları üretebilmek için, tüm kesimlerin (paydaşların) katkılarını gerektiren ve birlikte başarılması gereken bir görev olarak karşımızda durmaktadır.

Tüm bu açıklanan sebeplerle ve bu bakış açısıyla “Göç” ve “Kent” gibi birbirinin sebebi ve sonucu olarak görülebilecek iki önemli olgunun bir arada değerlendirilmesi, Göç Dergisi’nin yeni özel sayısının teması için de ilham kaynağı olmuştur. Bu özel sayıda, otuzdan fazla alan işaret edilmiş ve Göç Alan Kentler, Göçün Yerelleşmesi, Yerel Yönetimler ve Göç İlişkisi, Kentsel Mülteciler, Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul, Kentlerde Göçmenlerin Dahil Olduğu Emek Piyasaları, Göçün Mekânsal Etkileri, Göç ve Konut Politikaları gibi göç ve kentle ilgili konularda başvurular kabul edilmiştir. Göç Dergisi’nin “Göç ve Kent” özel sayısında, yukarıda sayılan alanlarda, Türkiye’de göçmenlerin ve mültecilerin yoğun olarak yaşadığı kentlerde saha çalışmalarına dayanan, özgün çalışmalara yer verilmiştir. Ayrıca bu özel sayıda, biri İstanbul’dan ve diğeri Ankara’dan olmak üzere iki adet görüş yazısı da yer almaktadır. Bu görüş yazılarının ilki olan **Göçle İlgili Planlama ve Kapsayıcı Politikaların Üretilmesinde İstanbul’daki Yerel Yönetimlerin Rolü - İBB Deneyimi** yazısında Papatya Bostancı ve Ezgi Durmaz, İstanbul’da İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin stratejik plan hazırlık çalışmaları aşamasında, İstanbulluların müdahale beklediğini belirttiği ilk üç konu arasında yer alan ve öne çıkan göç sorunsalını ele almaktadırlar. Bu yazıda ayrıca, dünya genelinde en fazla sayıda mülteciyi barındıran kent olan İstanbul’da, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin göç karşısında geliştirdiği yerel strateji, bir vaka incelemesi olarak sunulmakta ve İBB Sosyal Hizmetler Müdürlüğü içinde kurulan ve çok yönlü çalışmalar yürüten Göç Birimi’nin çalışmaları hakkında bilgiler paylaşılmaktadır. Görüş yazılarının ikincisinde ise, Savaş Zafer Şahin, **Kent Yurttaşlığı Temelinde Göç ve Kent Konseylerini Düşünmek** adlı yazısında, kitlesel göç hareketlerinin kısa dönemde sorunlarıyla başa çıkılması gereken bir husus iken, orta ve uzun vadede toplumsal ve kültürel çeşitliliğin bir zenginliğe dönüşmesine olanak tanıyacak bir dinamik üretebilme potansiyeline de sahip olduğunu belirtmektedir. Ancak bunun ön koşulunun ise öncelikle, göçmen nüfusun yeni yaşam alanlarında hoşgörü ve insan haklarına uygun bir şekilde ele alınabilmesine olanak tanıyacak olan bir *“kent yurttaşlığı”* tanımı içerisinde

ele alınabilmesine bağlı olduğuna dikkat çekmektedir. Bu makalede ayrıca, önce kuramsal olarak bu anlayışın temelleri ele alınmakta, ardından da Türkiye için kent yönetimine katılımın yeni aracı olan kent konseylerinin bu anlamdaki yeri ve potansiyeli değerlendirilmektedir.

Bu özel sayının üçüncü yazısı Zehra Güngördü ve Buket Ayşegül Özbakır tarafından yazılan **Kentsel Mültecilerin Kente Uyum Süreçlerinde Konuta Erişimleri: Hatay Örneği** başlıklı makaledir. Bu makalede, Türkiye'nin 2011 yılından beri, Suriye'den gelen zorunlu kitlesel göç hareketinin sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal etkilerini deneyimlemekte olduğu belirtilmektedir. Yazarlar, Hatay'da yaşayan Suriyeli mültecilerin kente uyum süreçlerinde önemli bir faktör olan, konut deneyimlerini; yerleştikleri mahalleyle ve kentle kurdukları ilişki üzerinden incelemektedirler. Bu çalışmada paylaşılan önemli bir bulgu konuta erişim faktörünün, Suriyeli mültecilerin kentsel uyum süreçlerinde, önemli bir politika başlığı olarak geliştirilmesi gerektiği hususudur.

Bu özel sayıdaki dördüncü yazı Sait Vesek tarafından yazılan **Gaziantep ve İzmir'deki Suriyelilerin Yaşadıkları Dışlanma Deneyimleri** başlıklı makaledir. Bu makalede yazar, Türkiye'deki Suriyelilerin Gaziantep'te ve İzmir'de kentsel alanda yaşadıkları ekonomik, mekânsal ve kültürel dışlanma deneyimlerine odaklanmaktadır. Ayrıca bu makalede, dışlanmanın dinamikleri ve Suriyelilerin dışlanmaya ne gibi cevaplar verdikleri de ele alınmaktadır. Makalede, özellikle sürdürülebilir bir entegrasyon politikası için mevcut engellerin ortaya konulmasının önemine de vurgu yapılmaktadır.

Esen Yangın Kiremit ve Serap Akfırat tarafından kaleme alınan **Suriyeli Mültecilere Karşı Kabullenici ve Reddedici Kültürleşme Stratejilerinin Belirleyicileri: Hatay Örneği** adlı makale özel sayımızın beşinci makalesidir. Bu makalede, birden fazla grubun teması sonucunda gerçekleşen kültürel ve psikolojik değişimleri ifade eden kültürleşmenin, hem ev sahibi grupları hem de göçmen grupları ilgilendiren bir süreç olduğu belirtilmektedir. Yazarlar, bu araştırmada Hatay'da yaşayan yerli halkın etnik, dini/mezhepsel ve ulusal kimliklerle özdeşleşmesinin bağımsız; kabullenici ve reddedici kültürleşme stratejilerini benimsemenin bağımlı ve algılanan tehdidin aracı değişken olarak ele alındığı altı farklı modeli analiz etmektedirler.

Bu özel sayıdaki altıncı yazı Hacı Çevik tarafından yazılan **Göç Yönetiminde Yerelleşmenin İzlerini Aramak: Ankara Mamak Belediyesi Örneği** isimli makaledir. Bu makalede yazar, göç yönetiminin, farklı aktörlerin iş birliğine ihtiyaç duyan, çok boyutlu bir süreç olduğuna işaret etmekte ve bu bağlamda göç yönetiminde yerel yönetimlerin konumunun giderek daha da önemli bir hale geldiğini belirtmektedir. Yazar, makalesinde Türkiye'deki bazı yerel yönetimlerin farklı sivil toplum örgütleriyle kurulan ortaklıklar aracılığıyla göçmenlere ve mültecilere yerelden hizmet sunduğu üzerinde durmaktadır. Ayrıca yazar, makalesinde göçmenlere ve Suriyeli mültecilere yerelden sunulan bu hizmetleri, Ankara Mamak Belediyesi ile Mamak Sığınmacı Danışma ve Koordinasyon Merkezi arasında kurulan ortaklık özelinde incelemektedir.

Göç Dergisi'nin Göç ve Kent özel sayısının yedinci yazısı, Hatice Begüm Kamış Aykaç ve Selver Özözen Kahraman tarafından yazılan **Bakım Hizmetlerinde Çalışan Kadın Göçmenler: İzmir Kenti Örneği** adlı makaledir. Bu makalede, ev içi ve bakım hizmetlerinde çalışmak üzere; Özbekistan, Gürcistan, Türkmenistan ve Azerbaycan gibi BDT ülkelerinden İzmir'e gelen kadın göçmenlerin; göç süreçleri, geldikleri ülke ve becerilerine göre tercih etme ve edilme durumlarında etkili olan faktörler, karşılaştıkları zorluklar ve bu göç hareketinin

mekânsal örüntüleri incelenmektedir. Yazarlar makalede, bu kadın göçmenlerin çalışmak için neden Türkiye'yi ve İzmir'i tercih ettiklerini de tartışmaktadırlar. Bununla birlikte, makalede, kadın göçmenlerin genellikle kayıtsız çalışmalarının, onları daha korumasız ve güvencesiz hale getirdiği üzerinde de durulmaktadır.

Bu özel sayının sekizinci makalesi, Kübra Elmalı tarafından yazılan **Türkiye'de İller Arası Göçün Mekânsal Etkileri** adlı makaledir. Türkiye ölçeğinde, iller arası göç dağılımının araştırıldığı bu makalede, il bazında net göç verileri ele alınarak, demografik ve iktisadi değişkenlerin etkisi belirlenmeye çalışılmaktadır. Yazar makalesinde, araştırmada uygulanan modelin tahmin sonucundan elde edilen bulgulara göre; bir ilin isgücünde, nüfusunda, bebek ölüm oranında ve öğrenci sayısında meydana gelen değişimlerin, net göç üzerinde etkili olduğunu ve ayrıca öğrenci sayısının ilin komşuluğundaki net göç rakamlarını da etkilediğini ortaya koymaktadır.

Göç Dergisi'nin Göç ve Kent özel sayısının dokuzuncu ve son makalesi, Hüseyin Çelik tarafından kaleme alınan **Koronavirüs Salgını Sürecinde Sosyal İzolasyon ve Medya** isimli makaledir. Bu makalede insan hareketliliğinin karşıtı olarak günümüzde göç edememe, yerinde kalma hallerinin sonucu olan sosyal izolasyon konusu incelenmekte ve bunu sağlayan televizyon ile sosyal medya üzerinde durulmaktadır. Ayrıca bu çalışmada, Koronavirüs salgını sırasında yaşam ve ölüm arasındaki biyo-iktidar kavramı ışığında bedenlerin ve nüfusların yönetimleri için iktidarlara fırsat verilmiş olduğu iddiası da ele alınmaktadır.

Göç Dergisi'nin Göç ve Kent özel sayısının ortaya çıkmasını sağlayan yazarlarımıza ve bu süreçte bilimsel desteğini esirgemeyen tüm hakemlerimize teşekkür ederiz. Bu özel sayıdaki makalelerin okuyucuların ilgisini çekeceğini ve bu alanda yapılacak çalışmalara da katkı sağlamasını ümit ediyoruz. Tüm okuyuculara keyifli okumalar diler, saygılarımızla sunarız.

Kaynakça

- Akay Ertürk, S. (2016). "Refugees in the agricultural sector: some notes on Syrians in Hatay province, Turkey," In *Migration and Agriculture Mobility and change in the Mediterranean area*, London: Routledge, 168-180.
- Akay Ertürk, S. (2020). Koronavirüs Salgınının Türkiye'deki Suriyelilere Etkileri Üzerine İlk İzlenimler. *Göç Dergisi*, 7(1), 121-146. <https://doi.org/10.33182/gd.v7i1.691>
- Birleşmiş Milletler. (2017). BM-Habitat'ın Yeni Kentsel Gündemi (UN-Habitat's New Urban Agenda, <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/> Son erişim: 03.03.2021.
- Birleşmiş Milletler. (2018). BM Dünya Kentleşme Beklentileri 2018, World Urbanization Prospects 2018: Highlights, <https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018-Highlights.pdf> Son erişim: 27.02.2021.
- Birleşmiş Milletler. (2019). BM-Habitat 2020-2023 Stratejik Planı (UN-HABITAT Strategic Plan 2020-2023), https://unhabitat.org/sites/default/files/documents/2019-09/strategic_plan_2020-2023.pdf Son erişim: 08.03.2021.
- BMMYK. (2019). UNHCR, Global Trends Forced Displacement in 2019, <https://www.unhcr.org/5ee200e37.pdf> Son erişim: 15.03.2021.
- Birleşmiş Milletler. (2020). BM Dünya Kentleri Raporu 2020. United Nations Human Settlements Programme (2020) World Cities Report 2020: Key Findings and Messages, https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/10/wcr_2020_report.pdf Son erişim: 21.03.2021.

- De Haas, H., Castles, S., & M.J. Miller. (2019). *The Age of Migration (6th Edition), International Population Movements in the Modern World*, London: Macmillan Education.
- Erdoğan, M.M. (2017). "Kopuş"tan "Uyum"a kent mültecileri: Suriyeli mülteciler ve belediyelerin süreç yönetimi: İstanbul örneği, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları <https://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/05/09/2a50f712-6413-489f-9deb-56dc52de7264.pdf> Son erişim: 18.03.2021.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2021). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Son erişim: 25.02.2021.
- Güngördü, Z., & Kurtarı, E. (2016). Mülteciler ve Hatay'da geleceğin plansız inşası. *Göç Dergisi*, 3(1), 83-98. <https://doi.org/10.33182/gd.v3i1.556>
- Kılınç, U. (2019). *İnsan Hakları ve Mülteci Hukuku Işığında Göç ve Yerel Yönetimler*, Reslog Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi - 1, Ankara: Arkadaş Basım Ltd. http://www.reslogproject.org/wp-content/uploads/2019/12/Dijital_İnsanHaklarıBook24Aralık2019.pdf
- Kurtarı, E. (2019). "Planlama Krizinde Kentsel Adaletin Yapıtaşları; Eşitlik, Katılım ve Kapsayıcılık" Mimarist Dosya "Tahakküm ve İnşa", 19 (64), 60-67.
- Kurtarı, E., Koca, A., Yıkıcı, A., Çılın, K., Çolak, N., Kılınç, U. (2017). "Planlama Açısından Kent Mültecileri ve Yerel Sorumluluklar Değerlendirme Raporu: İstanbul'da Suriyeli Yeni Komşularımız Örneği" TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi, İstanbul.
- Kurtarı, E. Özbakır B. A., Karakaya Ayalp E. & Çakır B. (2018). "Kentsel Mültecilerin Adaptasyon ve Uyum Süreçlerine Yeni Bir Bakış Açısı: Kapsayıcı Kent İnşası Amaçlı Sosyal İnovasyon Modeli Önerisi," *Dünya Şehircilik Günü 42. Kolokiyumu: "Göç-Mekân-Siyaset"*, İzmir.
- Ratha, D., & Sirkeci, I. (2012). Göçmen dövizleri ve küresel mali kriz - Remittances and global financial crisis. *Migration Letters*, 9(4), 329-336. <https://doi.org/10.33182/ml.v9i4.119>
- Sandercock, L. (1998). *Making The Invisible Visible: A Multicultural Planning History*, Sandercock, L. Ed. Berkeley: University of California Press.
- Sirkeci, I., & Yücesahin, M. M. (2020). Göç ve Koronavirüs: Nüfus Hareketliliği Verileri Üzerinden KOVİD-19 Salgınının Analizi. *Göç Dergisi*, 7(1), 9-34. <https://doi.org/10.33182/gd.v7i1.679>